

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 64 0 P 045296 23 Rev
Sarajevo, 13.02.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sutkinja Amire Sadović, kao predsjednice vijeća, Silvane Brković-Mujagić i Enise Bilajac, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.G. iz A..., koga zastupaju Mario Buntić, odvjetnik iz Posušja, Faruk Čupina i Kamili Federici iz Advokature Čupina & Co doo, Mostar, protiv tuženih: 1. D.G. iz H..., 2. V.R. iz H.... 3. Z.N. iz P... i 4. N.B. iz H..., koje zastupaju Draženka Jurišić i Nina Čulanić, odvjetnice iz ZOU Juriš i Čulanić iz Mostara, radi utvrđivanja prava vlasništva i naknade štete, vrijednost predmeta spora 35.000,00 KM, odlučujući o reviziji tuženih protiv presude Županijskog suda u Širokom Brijegu, broj 64 0 P 045296 23 GŽ od 10.05.2023. godine, u sjednici vijeća održanoj 13.02.2024. godine, donio je sljedeće

R J E Š E N J E

Revizija se uvažava, drugostupanjska presuda se ukida i predmet se vraća drugostupanjskom sudu na ponovno postupanje.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostupanjskom presudom Općinskog suda u Širokom Brijegu, broj 64 0 P 045296 17 P od 28.12.2022. godine, odbijen je tužbeni zahtjev da se utvrdi da je tužitelj vlasnik 1/1 novosagrađenih objekata i to novosagrađene kuće izgrađene na dijelu parcele označene kao k.č. 90, upisane u posjedovni list broj 91, k.o. ..., koji objekat u naravi predstavlja kuću trokatnicu površine u osnovi objekta od 181 m² i označenu točkama 1-2-3-4-12-5-6-7-8-9-10-1, na skici vještačenja nalaza geodetskog vještaka Kate Biloš br 11/21 od 05.05.2021. godine i na dopunskoj skici vještačenja nalaza geodetskog vještaka Kate Biloš br. 11/21 od 04.04.2022. godine i od 15.03.2022. godine, sa terasom, te pomoćnog objekta izgrađenog dijelom na nekretnini označenoj kao k.č. 90, k.o. ..., u površini od 5 m², koji u naravi predstavlja ljetnu kuhinju ukupne površine od 19 m² i označenog točkama 29-28-30-31-32-38-29 na skici vještačenja nalaza geodetskog vještaka Kate Bilo, broj 11/21 od 05.05.2021. godine i na dopunskoj skici vještačenja nalaza geodetskog vještaka Kate Biloš, broj 11/21 od 04.04.2022. godine, odnosno 15.03.2022. godine kao i zemljišta ispod predmetnih objekata i dio zemljišta koje služi za redovnu upotrebu naprijed navedenih objekata koje se nalazi na nekretnini označenoj kao k.č. 90, k.o. ..., u površini od 379 m², prikazanog žutom bojom, na dopunskoj skici vještačenja nalaza geodetskog vještaka Kate Biloš, broj 11/21 od 04.04.2022. godine i od 15.03.2022. godine i označenog točkama 16-17-11-12-13-25-24-23-22-21-20-16, a koja skica vještačenja i dopunska skica vještačenja se proglašavaju sastavnim dijelom ove presude,

te su tuženi dužni priznati tužitelju pravo vlasništva sa dijelom 1/1 na naprijed navedenim objektima i označenom dijelovima nekretnina uz njihovo prethodno brisanje u zemljišnim i katastarskim knjigama. Odbijen je tužbeni zahtjev za naknadu troškova postupka. Prvostupanjskom presudom odbijen je i eventualni tužbeni zahtjev da su tuženi dužni isplatiti tužitelju na ime protuvrijednosti novosagrađene kuće, koja u naravi predstavlja objekt trokatnicu sa gabaritnom površinom od 181 m² sa terasama i pomoćnog objekta površine 19 m², izgrađenih na dijelu parcele označene kao k.č. 90, upisane u PL 91, k.o. ..., iznos od 500.000,00 KM, sa zakonskim zateznim kamatama od 07.03.2017. godine pa do isplate. Uz eventualni tužbeni zahtjev odbijen je i zahtjev za naknadu troškova postupka. Tužitelj je obavezan tuženima naknaditi troškove postupka u iznosu od 14.211,60 KM.

Drugostupanjskom presudom Kantonalnog suda u Širokom Brijegu, broj 64 0 P 045296 23 Gž od 10.05.2023. godine. godine odbijena je žalba tužitelja, odbijen je zahtjev tuženih za naknadu troškova žalbenog postupka, te je potvrđena prvostupanjska presuda.

Protiv drugostupanjske presude reviziju je blagovremeno izjavio tužitelj i to zbog povrede odredaba parničnog postupka iz članka 209 Zakona o parničnom postupku i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da ovaj sud usvoji reviziju, preinači drugostupanjsku presudu uvažavanjem žalbe i primarnog ili eventualnog tužbenog zahtjeva ili ukine drugostupanjsku presudu i predmet vrati tom sudu na ponovno postupanje, uz naknadu troškova revizijskog postupka.

Tuženi u odgovoru na reviziju osporavaju osnovanost revizionih navoda, te podnose zahtjev za naknadu troškova za sastav odgovora na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama propisanim odredbom članka 241 stavak 1 Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15), ovaj revizijski sud je donio odluku kao u izreci.

U odnosu na vrijednost predmeta spora od 35.000,00 KM, revizija je prema članku 237 stavak 2 Zakona o parničnom postupku dopuštena.

Revizija je i osnovana.

Iz činjeničnog utvrđenja prvostupanjskog suda, koje je kao pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje potvrđeno pobijanom presudom, odnosno iz stanja spisa predmeta proizilazi sljedeće:

- tužitelj je tražio utvrđivanje vlasništva 1/1 novosagrađenih objekata i to novosagrađene kuće izgrađene na dijelu parcele označene kao k.č. 90, upisane u posjedovni list broj 91, k.o. ..., koji objekat u naravi predstavlja kuću trokatnicu površine u osnovi objekta od 181 m², sa terasom, te pomoćnog objekta izgrađenog dijelom na nekretnini označenoj kao k.č. 90, k.o. ..., u površini od 5 m², koji u naravi predstavlja ljetnu kuhinju ukupne površine od 19 m², te da su tuženi dužni priznati tužitelju pravo vlasništva sa dijelom 1/1, odnosno ukoliko sud odbije taj zahtjev, tražio je eventualnim zahtjevom isplatu protuvrijednosti na ime

- izgrađenih nekretnina iznos od 500.000,00 KM, sa zakonskim zateznim kamatama od 07.03.2017. godine pa do isplate;
- od strane prvostupanjskog suda saslušano je 14 svjedoka, svi tuženi, izveden znatan broj pisanih dokaza, vještačenja, uviđaj na licu mjesta, dok je rješenjem na glavnoj raspravi odlučeno da se neće dalje radi saslušanja pozivati još pet svjedoka koji nisu pristupili glavnoj raspravi, obzirom da su saslušani svjedoci i pročitani pisani dokazi na predložene okolnosti sasvim dovoljan izvor za utvrđivanje činjeničnog stanja potrebitog za pravilno odlučivanje; što se tiče saslušanja tužitelja, prvostupanjski sud je odbio zahtjev za odlaganje ročišta radi saslušanja tužitelja s razloga bolesti, jer se dostavljena medicinska dokumentacija kao dokaz o spriječenosti tužitelja za pristupanje ročištu odnosila na stanje tužitelja od prije 20 dana;
 - tužitelj u ostavinskom postupku vođenom iza oca parničnih stranka, F.G., nije istakao prigovor da nekretnine izgrađene na k.č. 90 k.o. ... ne ulaze u ostavinsku masu, niti je dokazao da je isključivo on svojim sredstvima, uz suglasnost pok. oca F.G., izgradio novosagrađenu kuću sa terasom (pov.181 m²) i pomoćni objekt (ljetna kuhinja pov 19 m²) na temeljima stare kuće i štale (koje su činile ostavinsku masu), čime bi građenjem na tuđem zemljištu stekao pravo vlasništva 1/1 na navedenim objektima, zemljištu ispod objekata i zemljištu potrebnom za redovitu uporabu istih;
 - tužitelj je kao jedan od nasljednika iza oca parničnih stranaka, F.G., sudjelovao u ostavinskom postupku, u kom je dao nasljednu izjavu kojom se prihvatio svog nasljednog dijela i ustupljenih mu nasljednih dijelova sunasljednika D.Č. i A.Č., te nije izjavljivao prigovore da nekretnine koje su predmet ovog postupka ulaze u ostavinsku masu, pa je rješenjem o nasljeđivanju broj 64 0 O 036416 15 O i UPP: 28/2015 od 07.08.2015. godine, doneseno po notaru Gojku Kolobariću iz Širokog Brijega, raspravljena ostavina, te su za zakonske nasljednike, između ostalog i nekretnina upisanih u posjedovni list broj 91. k.o. ... (u koji je upisana i k.č. 90 k.o. ... na kojoj su izgrađene i nekretnine koje su predmet spora) proglašeni ovdje tužitelj M.G. sa 5/16 dijela, te tuženi D.G. sa 3/16 dijela, Z.N., V.R. i N.B. sa po 1/6 dijela;
 - iz iskaza saslušanih svjedoka, kao i pročitanih pisanih dokaza, ne proizilaze činjenice o tome da je tužitelj obavljene radove i materijal plaćao samo svojim sredstvima ili i sredstvima tuženika, dok proizilazi da je kuća i pomoćni objekat rađen uz suglasnost roditelja i parničnih stranaka za potrebe svih, a ne samo za tužitelja;
 - svi tuženi u svojim iskazima potvrdili su da je najveći iznos novca za gradnju kuće slao tuženi D.G., da su za gradnju kuće novac davali i pok. F.G. (otac parničnih stranaka), te drugi tuženi koji su novac davali ocu, a da je najveći dio posla oko organiziranja gradnje, angažiranja radnika, nabavke materijala i plaćanja radova i materijala obavljao tužitelj, koji je posebice u početku gradnje bio bez stalnog uposlenja, a da je u to vrijeme i otac parničnih stranaka bio živ, da je od 2000. godine kada je tužitelj završio u pritvoru, organizaciju, angažiranje radnika, nabavku materijala i plaćanje radova na kući preuzela tužena Z.N., uz suglasnost svih, a što su potvrdili i saslušani svjedoci M.B., V.J., Ž.B. i M.M., koji su izvodili

radove, koji radovi se ne mogu smatrati samo poslovima redovitog održavanja objekta.

Osim osporavanja utvrđenog činjeničnog stanja, na čemu se revizija većinskim dijelom temelji, dok revizija prema članku 240 stavak 2 Zakona o parničnom postupku na utvrđeno činjenično stanje nije dopuštena, tužitelj povredu pravila postupanja vidi u naknadnom odbijanju prvostupanjskog suda da sasluša tužitelja i pet svjedoka, čije saslušanje je određeno na pripremnom ročištu. Iz prethodno navedenog činjeničnog stanja, na kojem se temelji pobijana presuda, proizilazi da se odluka o odbijanju tužbenog zahtjeva tužitelja, osim stava da tužitelj ne može tužbom tražiti utvrđenje prava vlasništva na objektima koji su izgrađeni na zemljištu koje je bilo predmet ostavinske rasprave, a čije izdvajanje u ostavinskom postupku tužitelj nije tražio, u bitnom temelji na činjenicama koje su utvrđene iz saslušanja tuženih i svjedoka.

Tužitelj u reviziji navodi da je prvostupanjski sud na ročištu za glavnu raspravu odbio saslušanje pet svjedoka, a posebno izdvaja M.K., M.G. i V.P. Točnije, prvostupanjski sud je donio odluku kojom se rješenje o saslušanju tih svjedoka stavlja izvan pravne snage, sa obrazloženjem da je na okolnosti na koje su predloženi imenovani svjedoci saslušano dovoljno svjedoka. Nadalje tužitelj tvrdi da ovi svjedoci nisu uredno pozvani na ročište, što je stvarni razlog što je sud odbio dalje ih pozivati i uopće saslušavati, dok se radi o bitnim svjedocima za tužitelja, obzirom da je V.P. trebao biti saslušan kao jedan od radnika nadzornog organa na gradilištu, a M.G., između ostalog, na okolnosti podizanja novca sa knjižice tužitelja i plaćanja majstora. Značaj svjedokinje je osobito naglašen u svezi činjenice da je prvostupanjski sud utvrdio da niti jedan svjedok nije imao saznanja o činjenici čijim novcem je plaćano građenje predmetnih objekata. Na koncu, tužitelj navodi da je uredno pristupio na ročišta 29. i 30.09.2021. godine, na kojim je trebao biti saslušan, ali nije tada saslušan zbog odluke suda o redoslijedu saslušanja svjedoka i stranaka, što upućuje na zaključak da tužitelj nije izbjegavao ročišta i svoje saslušanje, dok je zbog bolesti, o kojoj je dostavio dokaz, bio spriječen pristupiti na zadnje ročište, što nije bio zakonski temelj za stavljanje izvan pravne snage odluke o provođenju dokaza saslušanjem tužitelja kao parnične stranke.

Prethodne revizije tvrdnje tužitelj je iznio i kao žalbene razloge. O tim razlozima pobijana presuda ne sadržava nikakvu ocjenu, točnije, drugostupanjski sud nije izvršio potrebitu analizu postupaka suda prvog stupnja uvidom u spis prema žalbenim navodima tužitelja i to u odnosu na pravila Zakona o parničnom postupku, već je po iznesenim pitanjima povrede pravila postupka dao paušalan i općenit zaključak, prema kojem je za neprovođenje dokaza saslušanjem tužitelja i svjedoka prvostupanjski sud dao dovoljne i jasne razloge, koje prihvata i drugostupanjski sud, bez potrebe za ponavljanjem.

Prema članku 221 Zakona o parničnom postupku, drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi. Prema mišljenju vijeća ovog suda, navedeni zakonski okvir ispitivanja žalbe predstavlja kako zakonski maksimum iznad kojeg drugostupanjski sud ne može ići, tako isto i zakonski minimum ispod kojeg drugostupanjski sud ne može ići odbijanjem ispitivanja žalbenih razloga s pozivanjem na obrazloženje prvostupanjske odluke i to u situaciji gdje su žalbeni razlozi širi i drugačiji od razloga koje je dao prvostupanjski sud u obrazloženju svoje odluke. U konkretnom slučaju, tužitelj je naveo da svjedoci za koje

je prvostupanjski sud na glavnoj raspravi odlučio da se neće ispitivati u stvari nisu uredno pozvani na to ročište, te da je to razlog za neprovođenje tih dokaza, što su navodi koji niti jednom riječi nisu tretirani prvostupanjskom presudom, iz čega slijedi da drugostupanjski sud nije mogao „preuzeti“ obrazloženje iz prvostupanjske presude po tom žalbenom razlogu tužitelja, već je jednostavno odlučio da se neće baviti ispitivanjem žalbenog razloga prema stanju u spisu (provjera dostavnica i zapisnika sa ročišta), što je postupanje na koje drugostupanjski sud nije ovlašten. Točnije, takvo postupanje (propuštanje) predstavlja arbitrarno i samovlasno postupanje, odnosno nepravilno i nezakonito postupanje.

Prema članku 208 stavak 1 točka 1 Zakona o parničnom postupku, žalba se može izjaviti zbog povrede pravila postupanja. Tužitelj je i s tih razloga podnio žalbu, tvrdeći jednako kao i u reviziji, da prvostupanjski sud nije mogao donijeti odluku prema kojoj se neće izvoditi njegovo saslušanje zbog neopravdanog nepristupanja, jer je tražio odlaganje ročišta zbog bolesti, za što je dostavio medicinsku dokumentaciju. Konkretno, prvostupanjski sud je zaključio da je tužitelj kao razlog za odlaganje ročišta dostavio medicinsku dokumentaciju staru 20 dana, da je stoga mogao odlaganje tražiti i ranije, a ne čekati samo ročište za glavnu raspravu, zbog čega mu ne odobrava odlaganje, pa odlučuje da ga uopće neće saslušavati i stavlja izvan pravne snage rješenje kojim je na pripremnom ročištu određeno njegovo saslušanje. Ovakvo postupanje i procesno odlučivanje drugostupanjski sud, jednako kao i po pitanju saslušanja svjedoka, odbija preispitati po žalbenim navodima tužitelja jednostavnim „preuzimanjem“ razloga prvostupanskog suda iz prvostupanjske presude.

Prema članku 81 stavak 4 Zakona o parničnom postupku, sud nije vezan svojim rješenjem o čemu će se raspravljati i koji dokazi će se provoditi na glavnoj raspravi, što znači da rješenje kojim su određeni dokazi koji će se izvoditi na glavnoj raspravi može biti izmjenjeno. Međutim, za sve svoje odluke, pa tako i za odluke kojim upravlja parnicom i odlučuje o provođenju (izmjeni) dokaza, sud je dužan dati valjano i provjerljivo obrazloženje, jer jedino na taj način sudske odluke se mogu ispitati i to u cilju onemogućavanja samovlasnog, arbitrarnog i neovlaštenog postupanja od strane postupajućeg sudije. Ovo je i propisano odredbama čl. 198 i 200 Zakona o parničnom postupku, prema kojim odredbama se sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuju od strane sudije, a rješenja kojima se odbija neki od prijedloga stranaka moraju biti obrazložena. Ta obrazloženja moraju sadržavati standard razumnog i ozbiljnog pristupa, radi zadovoljenja minimuma zahtjeva iz prava na pravično i fer postupanje stranke u postupku. Obrazloženje prvostupanskog suda, da od tužitelja predložene svjedoke neće saslušavati, jer je već saslušao dovoljno svjedoka, sa tvrdnjom tužitelja iznijetom u žalbi da svjedoci koji na koncu nisu saslušani su imali govoriti o sasvim drugim okolnostima i to okolnostima koje su išle u njegovu korist, u svjetlu činjeničnog stanja gdje se odbijajuća presuda u bitnom temelji na iskazima svjedoka i tuženih, moralo je biti ozbiljno upozorenje drugostupanjskom sudu da pristupi ispitivanju ovakvog postupanja prvostupanskog suda. Sumnju da li je doista prvostupanjski sud odlučio staviti izvan pravne snage rješenje o saslušanju pet svjedoka radi toga jer je na iste okolnosti saslušao sasvim dovoljno svjedoka drugostupanjski sud nije otklonio, jer sumnju da je to doista jedini razlog otvara rješenje kojim je prvostupanjski odredio izvođenje saslušanja upravo tolikog broja svjedoka na te okolnosti, kao i ozbiljni i provjerljivi (a ne provjereni) navodi

tužitelja da se u biti radi o tome da ti svjedoci nisu uredno obavješteni, zbog čega je sud jednostavno odlučio ne saslušavati ih kao lakše rješenje. Odgovor na to pitanje ne daje pobijana presuda, jer propušta ispitati žalbene navode tužitelja i propušta utvrditi razloge za opisano postupanje prvostupanjskog suda, jednostavnim preuzimanjem obrazloženja prvostupanjskog suda. Pozivanje na obrazloženje koje u biti ne sadržava niti jednu činjenicu koja je vezana za žalbene navode tužitelja, koji žalbeni navodi se odnose na odluku prvostupanjskog suda da neće saslušavati određeni broj svjedoka tužitelja i to upravo onih za koje je prema žalbenim navodima tužitelja dostava poziva neuredna i koji su trebali svjedočiti u korist navoda tužbe, ne zadovoljava ni minimum standarda obrazložene sudske odluke i to odluke suda više instance, koja bi u pravilu trebala imati ozbiljniji standard i pristup u odnosu na ispitivanu odluku.

Na koncu, prema članku 164 Zakona o parničnom postupku, sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda. Ova odredba je jamstvo za jednakost oružja obiju strana pred sudom. Navedena odredba propisuje da su (jedine) situacije u kojim sud može odlučiti da će se saslušati samo jedna stranka u postupku - ako stranci nisu poznate određene okolnosti i ako saslušanje nije moguće, dok u konkretnom slučaju tužitelj tvrdi da je pristupio na dva ročišta za glavnu raspravu, na kojim odlukom suda o redoslijedu izvođenja dokaza nije saslušan, dok na zadnje ročište nije pristupio s razloga bolesti, o čemu je dostavio medicinsku dokumentaciju. Pri tome, saslušani su svi tuženi i njihovim iskazima sud je u cijelosti poklonio vjeru, bez mogućnosti ispitivanja njihovih iskaza u odnosu na iskaz suprotne (tužiteljeve) strane. Ove navode drugostupanjski sud nije provjerio, već je potvrdio kao ispravan zaključak prvostupanjskog suda da, kako je medicinska dokumentacija o bolesti tužitelja bila stara 20 dana, to je tužitelj odlaganje mogao tražiti i prije datuma glavne rasprave, uslijed čega proizilazi da oba suda smatraju navedene okolnosti zakonitim osnovom za uskraćivanje prava tužitelja da bude saslušan u svojstvu parnične stranke. Da li to znači da prvostupanjski sud nije poklonio vjeru medicinskoj dokumentaciji tužitelja kao opravdan razlog za izostanak sa ročišta na kojem je trebao biti saslušan i zbog čega, ne zna se, jer povodom toga nema nikakvog obrazloženja. Iz načina rezoniranja prvostupanjskog i drugostupanjskog suda o neprovođenju dokaza saslušanjem tužitelja proizilazi da kako tužitelj po medicinskoj dokumentaciji staroj 20 dana nije ranije tražio odlaganje ročišta, iako je prethodno pristupio na dva ročišta na kojima nije saslušan odlukom suda, to je sankcioniran uskraćivanjem prava na saslušanje u ovoj pravnoj stvari (kao da se radi o utvrđenoj zlouporabi prava na pristup sudu, a o kojoj nema ni riječi obrazloženja). Za takvo postupanje nema ni razumskog ni zakonskog uporišta. Točnije, ovakvo postupanje prvostupanjskog suda, kao i drugostupanjskog koji je odbio ispitati takvo postupanje prvostupanjskog suda, predstavlja kršenje prava tužitelja na pravično i fer suđenje.

Dakle, radi povrede pravila parničnog postupka od strane drugostupanjskog suda, koja pravila se tiču ispitivanja žalbenih razloga iz članka 221 Zakona o parničnom postupku u odnosu na prvostupanjsku presudu, a na temelju članka 249 stavak 1 Zakona o parničnom postupku, odlučeno je kao u izreci.

O troškovima revizionog postupka odluka će biti donesena u konačnici, ovisno od uspjeha stranaka u postupku, sukladno članku 397 stavak 3 Zakona o parničnom postupku.

Predsjednica vijeća
Amira Sadović, s.r.